

ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

11. sınıf Felsefe

1. Dönem 1. Yazılı Sınavı • Hazırlık ve Prova • 2026-2027

Okul geneli ortak yazılı sınava hazırlık

ChatGPT Image ile üretilmiş kurgu sahne • Ölçekli çizim veya gerçek olay belgesi değildir.

Düşün. Gerekçelendir. Yeniden dene.

BU KİTAPTA

9 tam yazılı provası • 3 kolay + 3 orta + 3 zor • konu anlatımı ve hap bilgiler • karma çalışma sayfaları • öğretene cevaplar ve puanlama ölçütleri

Her prova 100 puandır. Öğrenci yanıtları ve ayrıntılı çözümler ayrı kitaplarda tutulmuştur.

ÖĞRETMEN REHBERİ

Cevabı öğretmeye dönüştür

PUANLAMA

Her form toplam 100 puandır. Her soruda verilen ölçüt puanları toplanır. Tam puan için ilgili ölçütün tüm unsurları; kısmi puan için doğru fakat eksik unsur aranır. Aynı hatayı işlem ve sonuçta iki kez cezalandırma.

Açık uçlu sorularda örnek cevap tek cümle kalıbı değildir. Anlamı, yöntemi ve gerekçesi doğru alternatifleri kabul et. Yazma sorularında örnek metin ezberlenecek cevap değil; istenen unsurların nasıl bir araya geldiğini gösteren modeldir.

Uygulama derslerinde yazılı plan, gerçek uygulamanın yerine geçmez. Gözlenmeyen performansla otomatik puan verme. Erişilebilir görev uyarlamasını, öğretilen beceriyi koruyarak yap.

Önerilen geri bildirim: “Şu adım doğru; şu varsayım eksik; yeniden denemede şu kontrolü yap.”
Önce kavram hatasını çöz, sonra benzer bir durumla aktarımı denetle.

SINIRLILIK

Güçlük düzeyleri tasarım öngörüsüdür. Öğrenci pilotu, bağımsız branş editörü onayı veya yayınevleriyle deneysel kalite karşılaştırması yapılmamıştır. Okulun duyurduğu kapsam ve ders saatiyle karşılaştırılmalıdır.

ÇALIŞMA SAYFALARININ CEVAPLARI

Seçimin arkasındaki düşünce

1 / Çoktan seçmeli

C) İnsan yararı olmasa da canlıların veya ekosistemlerin değeri olabilir mi?

Soru doğanın araçsal değeri ile kendinde değerini karşılaştırır. Çevre felsefesinde savın kavramlarını ve gerekçelerini incelemek, kişisel özelliklere veya ilgisiz sayımlara odaklanmaktan farklıdır.

2 / Hata analizi

İnsan yararı olmasa da canlıların veya ekosistemlerin değeri olabilir mi?

Soru doğanın araçsal değeri ile kendinde değerini karşılaştırır. Çevre felsefesinde savın kavramlarını ve gerekçelerini incelemek, kişisel özelliklere veya ilgisiz sayımlara odaklanmaktan farklıdır.

3 / Kavram eşleştirme

1-B, 2-C, 3-A. Örnek, ilgili kavramın açıklamasını doğru kullanmalıdır.

Önce her başlığın ayırt edici kavramını bul.

Tanımda geçen işlev ve koşulları karşılaştır.

Örneğinde tanımın zorunlu koşullarını koru.

GÖRSEL GÖREVIN DEĞERLENDİRMESİ

Gözlem ve çıkarımı ayır

Bu görsel ChatGPT Image ile oluşturulmuş bir sahnedir. Görselden iki gözlem yaz; sonra yalnız bu görüntüyle cevaplanamayacak iki araştırma sorusu kur. Gerçek tarihî belge veya ölçülmüş coğrafi veri gibi kullanılmasının neden sorunlu olduğunu açıkla.

Gözlemler, görünen kişi/nesne ve çalışma düzeniyle sınırlıdır. Örnek sorular: “Belgeler hangi tarihe aittir?”, “Gösterilen alanın gerçek konumu nedir?” Görsel üretilmiş bir sahnedir; gerçek bir olayın tanıklığı veya ölçekli harita değildir. Tarih, kaynak, üretim amacı ve ölçüm verisi başka kaynaklarla doğrulanmalıdır.

ÖLÇÜTLER

Görülebilir ayrıntı: 4 • yorum/kurgu ile gözlemi ayırma: 4 • açık anlatım ve gerekçe: 2. Hazırlık puanı 10; tam prova notuna eklenmez.

R4 PUANLAMA GÜNCELLEMESİ

Soruya özel değerlendirme

Ölçütler bağımsız puanlanır: tam ve doğru kanıt tam puan; kısmen doğru ve eksik kanıt yarım puan; yanlış/ilgisiz/boş yanıt 0. Tek bilgi isteyen ölçütte doğruysa tam, yanlışsa 0. Yarım puanlar korunur. Eşdeğer doğru yöntem ve ifadeler kabul edilir; aynı hata iki kez cezalandırılmaz.

K1-K3, O1-O3 ve Z1-Z3 düzey çalışmalarının yanıtları aşağıdadır. Okulun seçtiği OYSS senaryosunun karma provaları 04_OYSS_Karma_Provalar klasöründedir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**K1**

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir ormanın yalnız ekonomik getirisiyle değerlendirilmesi tartışılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Gelecek kuşakların bugün alınan kararlarda hakkı olup olmadığı soruluyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K1 / Devam

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir baraj için enerji yararı ile ekosistem kaybı tartışılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir kentte özel araç kısıtlaması sağlık ve erişim açısından değerlendiriliyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K1 / Devam

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir algoritma öğrencilere fırsatları yalnız geçmiş puanlarına göre öneriyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir uygulama gerekli olandan fazla kişisel veri topluyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**K2**

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Gelecek kuşakların bugün alınan kararlarda hakkı olup olmadığı soruluyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir kent, diğer canlıların yaşam alanıyla insan kullanımını karşılaştırıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K2 / Devam

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir kentte özel araç kısıtlaması sağlık ve erişim açısından değerlendiriliyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir üretim alanında istihdam ile kirlilik etkileri karşılaştırılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K2 / Devam

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir uygulama gerekli olandan fazla kişisel veri topluyor.
Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir otomasyon sistemi verimliliği artırırken çalışan görevlerini değiştiriyor.
Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**K3**

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir kent, diğer canlıların yaşam alanıyla insan kullanımını karşılaştırıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaştır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaştır.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaştır.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaştır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir ormanın yalnız ekonomik getirisiyle değerlendirilmesi tartışılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K3 / Devam

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir üretim alanında istihdam ile kirlilik etkileri karşılaştırılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir baraj için enerji yararı ile ekosistem kaybı tartışılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K3 / Devam

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir otomasyon sistemi verimliliği artırırken çalışan görevlerini değiştiriyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir algoritma öğrencilere fırsatları yalnız geçmiş puanlarına göre öneriyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01

Düzyer çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Gelecek kuşakların bugün alınan kararlarda hakkı olup olmadığı soruluyor. Bir olgu cümlesi ve bir değer sorusu yaz; birbirlerinden farkını açıkla.

Örnek yanıt: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak.
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir?
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir kent, diğer canlıların yaşam alanıyla insan kullanımını karşılaştırıyor. Bu durumu, “Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 9 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm etkileri gösterir
- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01 / Devam

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir kentte özel araç kısıtlaması sağlık ve erişim açısından değerlendiriliyor. Sav, iki gerekçe ve bir karşı görüşe cevap içeren kısa argüman yaz.

Örnek yanıt: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyor.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş istihdamdır
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir üretim alanında istihdam ile kirlilik etkileri karşılaştırılıyor. Bu durumu, “Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyor.” iddiasıyla karşılaştır. İddiyayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyor.

Analitik puanlama

- 9 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01 / Devam

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: adil biçimde ele alınmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir uygulama gerekli olandan fazla kişisel veri topluyor. Teknolojik uygulama için bir yarar, bir etik risk ve bir tasarım ilkesi öner.

Örnek yanıt: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Algoritmada hız yararı
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: ayrımcı veri riski
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir otomasyon sistemi verimliliği artırırken çalışan görevlerini değiştiriyor. Bu durumu, “Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir kent, diğer canlıların yaşam alanıyla insan kullanımını karşılaştırıyor. Bir olgu cümlesi ve bir değer sorusu yaz; birbirlerinden farkını açıkla.

Örnek yanıt: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak.
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir?
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir ormanın yalnız ekonomik getirisiyle değerlendirilmesi tartışılıyor. Bu durumu, “Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 9 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm etkileri gösterir
- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02 / Devam

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir üretim alanında istihdam ile kirlilik etkileri karşılaştırılıyor. Sav, iki gerekçe ve bir karşı görüşe cevap içeren kısa argüman yaz.

Örnek yanıt: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş istihdamdır
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir baraj için enerji yararı ile ekosistem kaybı tartışılıyor.

Bu durumu, “Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemseiyordur.

Analitik puanlama

- 9 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02 / Devam

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: adil biçimde ele alınmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir otomasyon sistemi verimliliği artırırken çalışan görevlerini değiştiriyor. Teknolojik uygulama için bir yarar, bir etik risk ve bir tasarım ilkesi öner.

Örnek yanıt: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Algoritmada hız yararı
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: ayrımcı veri riski
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir algoritma öğrencilere fırsatları yalnız geçmiş puanlarına göre öneriyor. Bu durumu, “Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

03

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir ormanın yalnız ekonomik getirisiyle değerlendirilmesi tartışılıyor. Bir olgu cümlesi ve bir değer sorusu yaz; birbirlerinden farkını açıkla.

Örnek yanıt: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak.
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir?
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm ile normatif karar farklıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Gelecek kuşakların bugün alınan kararlarda hakkı olup olmadığı soruluyor. Bu durumu, “Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 9 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm etkileri gösterir
- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

03 / Devam

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir baraj için enerji yararı ile ekosistem kaybı tartışılıyor. Sav, iki gerekçe ve bir karşı görüşe cevap içeren kısa argüman yaz.

Örnek yanıt: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyor.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş istihdamdır
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir kentte özel araç kısıtlaması sağlık ve erişim açısından değerlendiriliyor. Bu durumu, “Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyor.” iddiasıyla karşılaştır. İddiyayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyor.

Analitik puanlama

- 9 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

03 / Devam

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: adil biçimde ele alınmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir algoritma öğrencilere fırsatları yalnız geçmiş puanlarına göre öneriyor. Teknolojik uygulama için bir yarar, bir etik risk ve bir tasarım ilkesi öner.

Örnek yanıt: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Algoritmada hız yararı
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: ayrımcı veri riski
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir uygulama gerekli olandan fazla kişisel veri topluyor.

Bu durumu, “Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir kent, diğer canlıların yaşam alanıyla insan kullanımını karşılaştırıyor. “Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştirir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir. İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir. İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm etkileri gösterir
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir ormanın yalnız ekonomik getirisiyle değerlendirilmesi tartışılıyor. Bir olgu cümlesi ve bir değer sorusu yaz; birbirlerinden farkını açıkla. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1 / Devam

• 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir üretim alanında istihdam ile kirlilik etkileri karşılaştırılıyor.

“Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır. Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır. Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: adil biçimde ele alınmalıdır.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir baraj için enerji yararı ile ekosistem kaybı tartışılıyor.

Sav, iki gerekçe ve bir karşı görüşü cevap içeren kısa argüman yaz. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1 / Devam

3. Sonuç ve sınır: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur.

Analitik puanlama

- 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir otomasyon sistemi verimliliği artırırken çalışan görevlerini değiştiriyor. “Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir. Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir. Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.
- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1 / Devam

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir algoritma öğrencilere fırsatları yalnız geçmiş puanlarına göre öneriyor. Teknolojik uygulama için bir yarar, bir etik risk ve bir tasarım ilkesi öner. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir ormanın yalnız ekonomik getirisiyle değerlendirilmesi tartışılıyor. “Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir. Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir. Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm etkileri gösterir
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Araçsal değer ile kendi başına değer ayrımı gündeme gelir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Gelecek kuşakların bugün alınan kararlarda hakkı olup olmadığı soruluyor. Bir olgu cümlesi ve bir değer sorusu yaz; birbirlerinden farkını açıkla. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

• 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıt yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir baraj için enerji yararı ile ekosistem kaybı tartışılıyor.

“Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır. Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır. Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: adil biçimde ele alınmalıdır.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Yarar ve kayıp farklı değerler bakımından tartılır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıt yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir kentte özel araç kısıtlaması sağlık ve erişim açısından değerlendiriliyor. Sav, iki gerekçe ve bir karşı görüşü cevap içeren kısa argüman yaz. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

3. Sonuç ve sınır: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemedi. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemedi.

Analitik puanlama

• 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemedi. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir algoritma öğrencilere fırsatları yalnız geçmiş puanlarına göre öneriyor. "Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez." iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir. Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir. Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Geçmiş eşitsizliklerin yeniden üretilmesi riski tartışılır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir uygulama gerekli olandan fazla kişisel veri topluyor.

Teknolojik uygulama için bir yarar, bir etik risk ve bir tasarım ilkesi öner. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Gelecek kuşakların bugün alınan kararlarda hakkı olup olmadığı soruluyor. “Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir. Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Kuşaklar arası adalet sorusudur.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir. Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ölçüm etkileri gösterir
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Kuşaklar arası adalet sorusudur.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir kent, diğer canlıların yaşam alanıyla insan kullanımını karşılaştırıyor. Bir olgu cümlesi ve bir değer sorusu yaz; birbirlerinden farkını açıkla. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İnsan merkezli ve daha geniş canlı/doğa merkezli yaklaşımlar karşılaşır.
2. Konu ilişkisi: Çevre felsefesi doğanın değeri, insanın yeri, diğer canlılara ve gelecek kuşaklara sorumluluk gibi soruları inceler. Olgusal bilgi ile değer yargısı ayrılır ama ilişkilendirilebilir.
3. Sonuç ve sınır: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Sık hata: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

• 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Olgu: proje ağaç örtüsünü azaltacak. Değer sorusu: bu kayıp hangi yarar karşısında haklı görülebilir? Ölçüm ile normatif karar farklıdır. Olası itiraz: Çevre sorunu yalnız teknik ölçüm sorunudur, değer içermez. Yanıt: Ölçüm etkileri gösterir; hangi değere öncelik verileceği etik tartışma gerektirir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir kentte özel araç kısıtlaması sağlık ve erişim açısından değerlendiriliyor. “Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemedi.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır. Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.
3. Sonuç ve sınır: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır. Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemedi.

Analitik puanlama

- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir
- 6 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: adil biçimde ele alınmalıdır.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ortak yarar ile bireysel erişim dengesi sorgulanır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 17 PUAN • FEL.11.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir üretim alanında istihdam ile kirlilik etkileri karşılaştırılıyor. Sav, iki gerekçe ve bir karşı görüşü cevap içeren kısa argüman yaz. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemedi. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Ekonomi ve çevresel adalet birlikte düşünülmelidir.
2. Konu ilişkisi: Bir çevre görüşü sav, gerekçe, kanıt, karşı görüş ve kapsam sınırıyla geliştirilir. Farklı çıkarlar adil biçimde aktarılmalıdır. İnsan ve doğa yararı tek ölçüte indirgenmez.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

3. Sonuç ve sınır: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Sık hata: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur.

Analitik puanlama

• 17 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Sav: çevresel etkiler azaltılmadan proje uygulanmamalı. Gerekçe: ekosistem kaybı ve uzun dönemli toplumsal maliyet. Karşı görüş istihdamdır; yanıt daha az zarar veren alternatif ve adil geçiş seçeneklerinin incelenmesidir. Olası itiraz: Kendi görüşüme karşı çıkan herkes çevreyi önemsemiyordur. Yanıt: Karşı görüş farklı değer veya veri değerlendirmesine dayanabilir; adil biçimde ele alınmalıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir uygulama gerekli olandan fazla kişisel veri topluyor.

“Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir. Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir. Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

• 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Mahremiyet, rıza ve veri gerekliliği sorunları vardır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

6. SORU • 16 PUAN • FEL.11.2.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir otomasyon sistemi verimliliği artırırken çalışan görevlerini değiştiriyor. Teknolojik uygulama için bir yarar, bir etik risk ve bir tasarım ilkesi öner. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Verimlilik ile emek ve adil dönüşüm ilişkisi gündeme gelir.
2. Konu ilişkisi: Teknoloji yalnız araç değil insan davranışı, bilgi, mahremiyet, emek ve güç ilişkileri üzerinde etkili bir alandır. Etik değerlendirme tasarım ve kullanım koşullarını birlikte inceler.
3. Sonuç ve sınır: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Sık hata: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez.

Analitik puanlama

• 16 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Algoritmada hız yararı; ayrımcı veri riski; açıklanabilirlik, itiraz hakkı ve düzenli denetim ilkeleri. Mahremiyet için yalnız gerekli veri ve açık amaç kullanılmalıdır. Olası itiraz: Teknoloji tarafsızdır; tasarım ve kullanım kararları hiçbir değer içermez. Yanıt: Veri seçimi, amaç, erişim ve karar ölçütleri değer ve güç ilişkileri içerir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.